

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

**Методичні рекомендації
до проходження навчально-професійної практики зі
спеціальності для здобувачів 3 курсу першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»**

**Біла Церква
2021 р.**

Розглянуто й рекомендовано до друку
й практичного використання
науково-методичною комісією БНАУ
(Протокол № 9 від 26.07.2021 р.)

Укладачі: **Варченко О.М., Артимонова І.В., Драган О.О., Герасименко І.О.,
Зубченко В.В., Ткаченко К.В., Крисанов Д.Ф.**

Методичні рекомендації до проходження навчально-професійної практики зі спеціальності для здобувачів 3 курсу спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» складено на основі навчального плану, освітньо-професійної програми, стандарту вищої освіти для підготовки бакалаврів у галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Методичні рекомендації до проходження навчально-професійної практики зі спеціальності для здобувачів 3 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»/ Укладачі: Варченко О.М., Артимонова І.В., Драган О.О. та ін. Біла Церква, 2021. 45 с.

Рецензенти:

Паска І.М. – д-р екон. наук, професор кафедри публічного управління, адміністрування та міжнародної економіки;

Жупаник В.М. – директор з економіки та фінансів ТОВ «Сквирський комбінат хлібопродуктів».

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИКИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ.....	5
2. ПЕРЕЛІК ОЧІКУВАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ПРИ ПРОХОДЖЕННІ ПРАКТИКИ.....	7
3. МІСЦЕ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИКИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ У СТРУКТУРІ ОПП.....	11
4. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИКИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ.....	12
5. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИКИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ.....	15
6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИКИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ	20
7. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИКИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ.....	21
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	22
ДОДАТКИ.....	24

ВСТУП

Навчально-професійна практика зі спеціальності є невід'ємною складовою навчального процесу та організовується для здобувачів 3 курсу денної форми навчання спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Навчально-професійна практика зі спеціальності має на меті формування спеціальних знань і практичних навичок виконання завдань на основі глибокого вивчення досвіду управління інвестиційними процесами на вітчизняних сільськогосподарських підприємствах в сучасних умовах господарювання.

Навчально-професійна практика зі спеціальності призначена для:

- закріплення, поглиблення та систематизація теоретичних знань та практичних навичок здобувачів, одержаних при вивченні загальноекономічних та спеціальних освітніх компонент;
- набуття навичок самостійної роботи з проведення техніко-економічного аналізу діяльності підприємства, його бізнес-процесів, виявлення перспективних напрямів інвестування;
- формування фахових вмінь щодо підготовки проектної документації та закріплення знань та навичок розрахунку основних показників ефективності реальних інвестиційних проєктів (NPV, IRR, PI, DPP, PP), а також індикатори оцінки інвестиційної привабливості галузі, регіону, підприємства;
- формування у здобувачів фахових вмінь і навичок для прийняття самостійних управлінських рішень о області інвестиційної діяльності під час розгляду спеціально розроблених кейсів із реальними ринковими та виробничими умовами;
- розвиток практичних вмінь та навичок щодо збору первинної та вторинної інформації, її обробки, аналізу та систематизації для підготовки завдань за практикою у процесі написання звіту з навчально-професійної практики.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИКИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Метою проходження навчально-професійної практики зі спеціальності є виконання здобувачами вищої освіти певних видів робіт, пов'язаних із майбутньою професійною діяльністю та спрямованих на: закріплення, систематизацію та поглиблення теоретичних знань, одержаних у освітньому процесі; формування, закріплення, розвитку практичних вмінь та компетентностей щодо розробки та економічної оцінки інвестиційного проекту за напрямом підготовки 072 «Фінанси, банківської справи та страхування».

Реалізація мети навчально-професійної практики передбачає вирішення наступних **завдань**:

- формування нормативно-правових, інформаційних, звітних і статистичних матеріалів, їх систематизація та аналіз;
- закріплення та поглиблення теоретичних знань, набуття практичних навичків по розробці інвестиційного проекту та проведенні оцінки економічної доцільності його реалізації;
- вивчення та аналіз нормативного забезпечення, фундаментальної та періодичної економічної літератури по актуальним питанням інвестиційного аналізу, фінансового забезпечення, експертизи інвестиційних проектів, тощо;
- узагальнення відповідних методичних, інструктивних та нормативних матеріалів інвестиційного проектування;
- вивчення системи інформаційного забезпечення процесу управління діяльністю господарюючих суб'єктів, в т.ч. агробізнесу різних організаційно-правових форм, систематизація особливостей документообігу, обліку, звітності;
- ознайомлення з специфікою фінансової діяльності підприємства та окремих його підрозділів;
- підготовка кожним здобувачем звіту на основі програми навчально-професійної практики, в якому необхідно виділити основні результати

діяльності виробничого підприємства, дати оцінку його інвестиційної привабливості, визначити перспективні напрями інвестування, узагальнити результати та підготувати рекомендації з набуттям компетентностей додержання вимог академічної доброчесності, презентації, відстоювання власної думки, використання думки інших у розвитку до конкретної ситуації, тощо.

У результаті проходження навчально-професійної практики зі спеціальності здобувачі **повинні знати:**

- економічну сутність інвестицій, поняття інвестиційної діяльності, класифікації форм та видів;
- специфіку інвестиційного ринку та фактори, що впливають на його розвиток;
- методи оцінки інвестиційної привабливості галузі, регіону, підприємства, джерела формування інвестиційних ресурсів;
- поняття бізнес-плану інвестиційного проекту, його структуру, показники оцінки ефективності реальних інвестиційних проектів;
- форми та методи реалізації інвестиційних програм і проектів, оцінка ліквідності інвестицій, інноваційні форми інвестицій;
- методи проведення техніко-економічного аналізу діяльності підприємства, використання економіко-математичних методів і ЕОМ для вирішення завдань з інвестування.

Здобувачі вищої освіти **повинні вміти:**

- обґрунтовувати ідею інвестиційного проекту, визначати цілі та завдання інвестування;
- розробляти резюме проекту, складати основні розділи ТЕО та бізнес-проекту, складати рух грошових потоків (вхідних та вихідних), розраховувати чистий грошовий потік;
- використовувати різні інструменти збору, аналізу й обробки економічних даних, аналізувати у взаємозв'язку і взаємозалежності економічні явища, процеси та інститути на мікро- та макрорівнях;

- на основі зведеної економічної інформації проводити аналіз інвестиційного клімату та оцінювати інвестиційну привабливість галузі сільськогосподарського виробництва;
- оцінювати інвестиційну привабливість підприємства з позиції зовнішніх інвесторів;
- здійснювати економічну оцінку можливих джерел фінансування інвестиційних проектів та обґрунтувати їх економічну доцільність;
- проводити розрахунки з визначення ефективності реальних інвестицій;
- обґрунтовувати стратегічні напрями інвестиційної діяльності підприємства із урахуванням сучасних тенденцій та пріоритетів у рамках платформи Innovation 4.0 та принципів сталого розвитку;
- володіти методами розробки бізнес-планів інвестиційних проектів та техніко-економічного обґрунтування;
- виявляти проблеми соціо-еколого-економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій реалізації інвестицій, передбачати способи їх вирішення із урахування показників екологічної, соціальної та економічної ефективностей, оцінки ризиків та можливих еколого-соціо-економічних наслідків;
- раціонально вибирати інструментальні засоби для розрахунку фінансово-економічних показників, розраховувати та обґрунтовувати одержані розрахунки;
- орієнтуватися в системі законодавства та нормативно-правових актах, які регламентують інвестиційну діяльність суб'єктів господарювання, використовувати правові в організаційно-управлінській діяльності.

2. ПЕРЕЛІК ОЧІКУВАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ПРИ ПРОХОДЖЕННІ ПРАКТИКИ

В результаті проходження навчально-професійної практики здобувачі повинні одержати такі результативні компетентності у рамках управлінської, дослідницької, проектної, організаційної, контрольної,

нормативно-правової, методично-інструктивної, діагностичної, інформаційно-аналітичної та комунікативної складових:

<p>Результати навчання відповідно до ОПП спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти</p>	<p>Фахові завдання, вирішення яких вимагає даний результат</p>
<p>ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.</p>	<p>ПР01.1. Знати та використовувати понятійний та аналітичний апарат інвестування; ПР01.2. Володіти навичками системного мислення та аналізу з метою формування системної, цілісної думки про інвестиційні процеси на макро- та мікрорівнях.</p>
<p>ПР02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.</p>	<p>ПР02.1. Знати засади теорій інвестування та їх інтерпретацію основних положень; ПР02.2. Розуміти інвестиційні процеси, інструменти та явища, які супроводжують їх реалізацію. ПР02.3. Орієнтуватися у світових економічних процесах; аналізувати економічні процеси, явища та використовувати отримані результати в різних сферах.</p>
<p>ПР03. Визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.</p>	<p>ПР03.1. Знати особливості здійснення інвестиційної діяльності на міжнародному та національному рівнях. ПР03.2. Знати інструменти реалізації реальних та фінансових інвестицій на основі використання можливостей національної та світової фінансових систем.</p>
<p>ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.</p>	<p>ПР04.1. Розуміти механізм регулювання інвестиційної діяльності та його складові елементи. ПР04.2. Знати пріоритетні напрями розвитку фінансових систем різного рівня (державних фінансів, корпоративних, сільських та міських домогосподарств, банківської системи та страхування) у напрямі реалізації принципів сталого розвитку (фінансової сталості).</p>

<p>ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).</p>	<p>ПР05.1. Вміти практично використовувати концепцію зміни вартості капіталу у часі при розрахунках економічної доцільності інвестпроектів. ПР05.2. Вміти проводити аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища здійснення інвестиційної діяльності на рівні різних фінансових систем. ПР05.3. Вміти ідентифікувати внутрішні та зовнішні джерела інвестування та механізм їх формування на рівні господарюючих суб'єктів, держави, фінансів домогосподарств, банківської системи та страхування.</p>
<p>ПР06. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.</p>	<p>ПР06.1. Мати навички використання економіко-статистичних методів обробки економічної інформації при моделюванні вхідних та вихідних грошових потоків (при зміні обсягів інвестицій, рівня використання виробничих потужностей, зміні параметрів виробничої програми, тощо). ПР06.2. Мати навички використання математичного інструментарію при вирішенні завдань, пов'язаних із аналізом чутливості інвестпроекту; ризику, тощо для прийняття управлінських рішень щодо доцільності його реалізації.</p>
<p>ПР07. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.</p>	<p>ПР07.1. Знати механізм поєднання ринкового регулювання (попит, пропозиція, ціна) та державного регулювання інвестиційної політики. ПР07.2. Знати важелі державного регулювання інвестиційного ринку та використовувати їх при обгурнтуванні напрямів впливу на активізацію інвестиційної діяльності у досліджуваній області.</p>
<p>ПР08. Застосовувати спеціалізовані інформаційні системи, сучасні фінансові технології та програмні продукти.</p>	<p>ПР08.1. Володіти навичками використання програми Excel при розрахунку показників ефективності інвестиційного проекту. ПР08.2. Знати можливості практичного використання комп'ютерної програми Project Expert для економічної оцінки інвестиційного проекту.</p>
<p>ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти</p>	<p>ПР10.1. Використовувати первинні та вторинні джерела одержання економічної інформації про</p>

<p>методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.</p>	<p>стан розвитку інвестиційної діяльності досліджуваного об'єкту. ПР10.2. Знати та вміти розраховувати економічні та фінансові показники, які характеризують об'єкт інвестування (інвестиційну привабливість, вартість джерел інвестицій, тощо).</p>
<p>ПР12. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.</p>	<p>ПР12.1. Вміти робити презентацію, бути переконливим із використанням фахової лексики, аргументувати управлінські рішення в області розробки та реалізації інвестпроекту. ПР12.2. Мати вміння обґрунтовувати нові ідеї вирішення головних завдань інвестпроекту та на основі використання знань про способи їх вирішення розробляти релевантні пропозиції.</p>
<p>ПР13. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.</p>	<p>ПР13.1. Володіти методами та прийомами розрахунку та аналізу фінансового плану інвестпроекту, бізнес-плану відповідно до прийнятих вимог, а також МСФЗ. ПР13.2. Вміти складати план грошових потоків по інвестпроекту та оцінювати його поточну, майбутню вартості ануїтетів.</p>
<p>ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.</p>	<p>ПР16.1. Мати навички використання теоретичних знань в області розробки ТЕО та бізнес-планів, розв'язанні практичних завдань.</p>
<p>ПР18. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.</p>	<p>ПР18.1. Мати навички креативного та критичного мислення при обґрунтуванні ідеї інвестпроекту та написанні окремих розділів бізнес-плану (матеріально-технічне забезпечення, виробнича маркетингова програма, управління ризиками, тощо).</p>
<p>ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.</p>	<p>ПР19.1. Знати та володіти підходами до узагальнення нормативно-правової документації, пошуку та формування масиву інформації, яка характеризує інвестиційну діяльність на різних рівнях. ПР19.2. Мати навички визначити вимоги законодавчих та нормативних актів здійснення</p>

	<p>інвестиційної діяльності корпоративними структурами, банківськими та страховими організаціями.</p> <p>ПР19.3. Мати навички щодо виконання індивідуальних та групових завдань, презентації, обговорення під керівництвом лідера.</p> <p>ПР19.4. Знати вимоги академічної доброчесності та додержуватися їх при виконанні індивідуальних та групових завдань.</p> <p>ПР19.5. Знати правила командної (групової роботи) під керівництвом лідера, проявляти повагу до думки інших, мати навички щодо її розвитку, демонструвати вміння раціонального поєднання індивідуалізму та колективізму.</p>
<p>ПР24. Знати принципи забезпечення сталого розвитку фінансових систем суб'єктів агробізнесу (сільських територій), а також інструменти банківської системи та страхування у їх реалізації.</p>	<p>ПР24.1. Знати принципи сталого розвитку та особливості їх реалізації на рівні корпоративних фінансових систем, в т.ч. агробізнесу, сільських територій, банківської та страхової сфер.</p> <p>ПР24.2. Знати особливості реалізації сталих фінансових інструментів та зелених проектів у сучасній практиці.</p>

3. МІСЦЕ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИКИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ У СТРУКТУРІ ОПП

Найменування показників	Шифр та найменування галузі знань, спеціальності, рівень вищої освіти
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3	Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Вид практики – навчально-професійна зі спеціальності; тип практики – проектна; 3 курс, 2 семестр	Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Форма контролю – залік	
Загальна кількість академічних годин – 90	

Навчально–професійна практика зі спеціальності проводиться на основі поєднання теоретичної частини та виконання індивідуального завдання практичного характеру (проектна частина). За своїм змістом навчально-професійна практика має сприяти поглибленому вивченню елементів інвестиційного процесу, зокрема оцінки інвестиційної привабливості та економічної оцінки доцільності здійснення інвестиційного проекту, набуттю практичних навичків щодо формування економічної та фінансової інформації, розрахунку показників інвестиційної привабливості та ефективності реалізації інвестиційного проекту.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИКИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Організація навчально-професійної практики здійснюється згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу у БНАУ» та методичних рекомендацій щодо її проведення. Навчально-професійна практика проводиться у терміни, передбачені графіком навчального процесу. Організація й навчально-методичне керівництво практикою здобувачів здійснюється кафедрою фінансів, банківської справи та страхування у навчальних аудиторіях. Загальний контроль за організацією навчально-професійної практики зі спеціальності здійснює завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування.

Обов'язки керівника практики:

✓ забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед початком навчально-професійної практики: інструктаж про порядок проходження практики і з техніки безпеки, надання здобувачам- необхідних документів (програми, календарного плану, індивідуального завдання, методичні рекомендації);

✓ повідомляє здобувачу про систему звітності з практики, прийняту на кафедрі, а саме: подання письмового звіту, вигляду оформлення виконаного індивідуального завдання, підготовку доповіді та захисту звіту;

- ✓ консультує здобувачів щодо організаційних моментів навчально-професійної практики зі спеціальності;
- ✓ у складі комісії приймає заліки навчально-професійної практики зі спеціальності;
- ✓ звітує перед завідувачем кафедри про проведення навчально-професійної практики зі спеціальності здобувачів із зауваженнями і пропозиціями щодо покращення її проведення.

Здобувачі освіти у період проходження навчально-професійної практики повинні:

- ✓ виконувати завдання, передбачені програмою практики проходження практики;
- ✓ вивчити та суворо дотримуватись правил охорони праці та санітарних вимог в умовах пандемії;
- ✓ нести відповідальність за виконану роботу;
- ✓ надати керівнику практики письмовий звіт про виконання усіх завдань та захистити звіт з навчально-професійної практики відповідно встановлених термінів.

Структуру та зміст практики наведено нижче в розрахунку на 5 денний робочий тиждень (табл. 1).

Таблиця 1.

Структура та зміст навчально-професійної практики зі спеціальності

№ з/п	Етапи практики	Види робіт	Кількість годин
1	Організаційно-підготовчий	1. Затвердження об'єкта вивчення, оформлення завдань та презентація щодо етапів практики та вимог до оформлення звіту. 2. Ознайомлення із прикладами виконаних робіт за темами практики. 3. Одержання завдання від керівника практики.	4

2	Аналітичний	1. Проведення аналізу інвестиційної привабливості регіону та галузі функціонування досліджуваного підприємства: - здійснення моніторингу законодавства, пов'язаного з виробництвом та споживанням (імпортом та експортом) досліджуваної продукції; - аналіз фінансових умов роботи галузі сільськогосподарського виробництва; - обґрунтування заходів, для здійснення та покращення інвестиційного клімату.	10
		2. Проведення аналізу інвестиційної привабливості об'єкту дослідження: - узагальнення інформації про інвестиційні можливості потенційних інвесторів на базі оцінки попиту; - характеристика місця підприємства в галузі та на ринку.	10
		3. Обґрунтування ідеї інвестиційного проекту: - визначення основних характеристик проекту; - характеристика технічної бази підприємства.	10
		4. Вибір джерел фінансування інвестиційного проекту: - визначення обсягів інвестиційних ресурсів, необхідних для здійснення проекту; - аналіз можливих варіантів погашення кредиту.	10
3	Розрахунковий	5. Розрахунок витрат по інвестиційному проекту: - аналіз складу витрат інвестиційного проекту.	10

		6. Розрахунок чистого грошового потоку від реалізації проекту за традиційною схемою.	10
		7. Розрахунок чистої теперішньої вартості та періоду окупності проекту: розрахунок основних показників, що характеризують фінансову та інвестиційну ефективність проекту.	11
		8. Визначення внутрішньої норми рентабельності аналітичним та графічним способом; проведення аналогічного розрахунку за допомогою програми EXCEL; обґрунтування висновків щодо ефективності запропонованого інвестиційного проекту.	11
4	Звітний	9. Оформлення виконаних завдань навчально-професійної практики зі спеціальності та захист звіту.	4
Всього			90

5. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИКИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Формою контролю навчально-професійної практики є залік. Для отримання заліку здобувач повинен захистити результати проходження практики перед керівником, членами комісії та студентами.

Для проведення захисту призначається час, в який здобувач повинен з'явитися і представити результати звіту. Для захисту звіту здобувач готує короткий (до 10 хв.) виступ та презентацію, що ілюструє отримані результати.

Звіт з навчально-професійної практики містить результати, отримані студентом при виконанні усіх завдань, передбачених програмою та затверджених керівником.

Текст звіту оформляють на білому папері формату А4 (210 x 297 мм). Матеріали звіту вміщують тільки на одній стороні аркуша із дотриманням наступних розмірів полів: верхнє, нижнє, лівє – 20 мм, правє – 10 мм.

Текст може бути написаний від руки чи надрукований. У першому випадку текст пишуть акуратно темним чорнилом чи пастою (чорного, темно-фіолетового, темно-синього кольору) з відстанню між рядками 8-10 мм (20-25 рядків на сторінку). Весь текст повинен бути написаний чорнилом (пастою) одного кольору і відтінку. Застосування інших кольорів (крім зазначених) не дозволяється. Обсяг звіту повинен складати до 40 сторінок без додатків.

У другому випадку рекомендується використовувати стандартний шрифт Times New Roman, розмір 14 пт. Текст друкується через інтервал 1,5 з розрахунку не більше 40 рядків на сторінці за умови рівномірного її заповнення й висотою літер і цифр не менше 1,8 мм. Абзаци повинні бути однаковими по всьому тексту звіту і дорівнювати п'яти знакам. Обсяг звіту повинен складати до 40 сторінок без додатків. Звіт про навчальну практику на електронному носії має бути набраний одним файлом у MS Word, тип файлу – (< >.doc).

Сторінки звіту нумерують арабськими цифрами, дотримуючись наскрізної нумерації впродовж всього тексту звіту. Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки вкінці. Титульний аркуш враховують до загальної нумерації сторінок звіту. Номер сторінки на титульному аркуші не ставиться. Приклад оформлення титульного аркушу наведений в Додатку А.

Заголовки структурних елементів звіту і заголовки розділів друкують посередині рядка великими літерами без крапки в кінці, не підкреслюючи. Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів звіту починають з абзацу, друкують маленькими літерами, крім першої великої, не підкреслюючи, без крапки вкінці. Відстань між заголовком і наступним чи попереднім текстом має бути не меншою, ніж два інтервали.

Розділи, підрозділи, пункти, підпункти звіту нумеруються арабськими цифрами без крапки в кінці. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів,

підпунктів, рисунків, таблиць, формул здійснюють арабськими цифрами без знака №.

Таблиці, рисунки, графіки, схеми, розміщуються у звіті безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації повинні бути посилання у звіті. Назву розміщують під ілюстрацією, наприклад «Рис. 1.1 Графічне відображення IRR інвестиційного проекту». Ілюстрації нумеруються арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком ілюстрацій, наведених в додатках.

Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номеру ілюстрації, відокремлених крапкою, наприклад, рисунок 3.2 – другий рисунок третього розділу.

Формули і рівняння розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині сторінки. Вище і нижче кожної формули чи рівняння повинно бути не менше одного вільного рядка. Формули нумерують в межах кожного розділу арабськими цифрами з вказівкою номера розділу, до якого формула належить. Номер вказують з правої сторони аркуша на рівні формули в круглих дужках, наприклад (3.1) означає перша формула третього розділу. Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять у формулу, наводять безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони дані у формулі чи рівнянні. Перший рядок пояснення слід починати без абзацу словом «де» без двокрапки, наступні пояснення наводять в рядок. Перенос формули чи рівняння на наступний рядок допускається тільки на знаках виконання операції, причому знак операції на початку наступного рядка повторюють.

Розрахункові матеріали оформляють у вигляді таблиць. Таблицю розміщують безпосередньо після тексту, в якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці мають бути посилання в тексті звіту. Таблиці нумерують арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, які наводять у додатках. Номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номера таблиці, відокремлених

крапкою, наприклад, таблиця 2.1 – перша таблиця другого розділу. Таблицю можна переносити на наступну сторінку. Для цього необхідно повторити на наступній сторінці її шапку та боковик. Поділяючи таблицю на частини, дозволяється її шапку або боковик замінити відповідно номерами граф чи рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами у першій частині таблиці.

Слово «Таблиця ___» зазначають один раз ліворуч над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: «Продовження таблиці__» із зазначенням номера таблиці.

Посилання в тексті на використані літературні джерела дають у квадратних дужках, де при необхідності можуть вказуватися і конкретні сторінки (наприклад, [8] або [8, с.21]). Посилання на формули дають в круглих дужках (наприклад, «формула (4)...»), на ілюстрації – у круглих дужках чи без них залежно від контексту.

Список використаних джерел розміщують після висновків. Список складають в порядку появи у тексті пояснювальної записки або в алфавітному порядку. У список включають тільки ті джерела, на які є посилання в тексті.

Додатки оформляють як продовження звіту на його наступних сторінках, або у вигляді окремої частини, розташовуючи додатки в порядку посилань на них у тексті звіту. Кожний новий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток позначається словом «Додаток А» посередині сторінки послідовно великими українськими літерами, за винятком літер Є, Ї, З, І, Г, Й, О, Ч, Ь, наприклад, Додаток А, Додаток Б і т.д. Додатки повинні мати спільну з рештою звіту наскрізну нумерацію сторінок.

Структура звіту:

1. Титульний лист
2. Зміст
3. Розділ I «Оцінка інвестиційної привабливості об'єкту дослідження»
4. Розділ II «Розрахунок чистого грошового потоку та оцінка ефективності інвестиційного проекту»
5. Список використаних джерел

б. Додатки (при наявності).

Вступ повинен містити відомості про конкретно виконану студентом роботу в період практики, а також короткий опис підприємства і організації його діяльності.

Перший розділ основного індивідуального завдання звіту складається з результатів аналітичного огляду інвестиційного клімату держави, оцінки інвестиційної привабливості регіону та галузі сільського господарства (інформаційною базою для виконання даного завдання є зведена статистична звітність сільськогосподарських підприємств досліджуваного регіону, макроекономічні показники за попередні періоди, праці вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі оцінки інвестиційної привабливості об'єкту дослідження). На підставі проведеного студентом експрес-аналізу фінансового стану підприємства та оцінки його ресурсного забезпечення, обґрунтовується висновок щодо інвестиційної привабливості підприємства та доцільності вкладення капіталу в його розвиток.

Другий розділ індивідуального завдання являє собою розробку техніко-економічного обґрунтування інвестиційного проекту, і, насамперед, процедуру розрахунку показників економічної ефективності запропонованого інвестиційного проекту, складання розділу «Фінансовий план» бізнес плану інвестиційного проекту. Вихідні дані для виконання індивідуального завдання представлені у Додатку Б. Методичні рекомендації для виконання другого розділу представлені у додатку В.

У **висновках** узагальнюються результати виконання практичного завдання, а саме, обґрунтовується кінцеве рішення щодо доцільності вкладання капіталу у потенційний інвестиційний проект з врахуванням інвестиційної привабливості країни, галузі, регіону та зазначається за яких умов даний проект буде вигідний для інвестора.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИКИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Основним видом контролю практичної підготовки (навчально-професійної практики) є підсумковий.

Підсумковий контроль включає: оцінку за оформлення результатів практики, оцінку засвоєння програми практики (захист звіту).

Розподіл балів здійснюється наступним чином:

1. Оцінка проходження практики (виконання програми практики) – 30 балів:

програму практики виконано в повному обсязі – 30 балів;

програму практики виконано частково з деякими зауваженнями – 15 балів;

програму практики не виконано – 0 балів.

2. Оцінка роботи здобувача вищої освіти на практиці – 30 балів:

поставлені завдання практики керівником виконані в повному обсязі без зауважень – 30 балів;

поставлені завдання практики керівником практики виконані частково з деякими зауваженнями – 15 балів;

поставлені завдання практики керівником практики не виконані – 0 балів.

3. Оцінка за оформлення звіту про проходження практики – 20 балів:

оформлення відповідно до вимог в повному обсязі – 20 балів;

оформлення зі значними зауваженнями – 10 балів;

не підготовлений та не оформлений звіт – 0 балів.

4. Оцінка засвоєння програми практики (захист звіту) – 20 балів:

звіт захищено з використанням мультимедійної техніки, на всі запитання комісії надані відповіді – 20 балів;

звіт захищено з паперовим презентаційним матеріалом, на відповіді комісії здобувач відповів частково – 10 балів;

звіт захищено без використання мультимедійної техніки та паперових ілюстрацій, відповіді на запитання не були надані – 0 балів.

Підсумкова оцінка визначається з урахуванням своєчасності подання необхідних матеріалів з навчальної практики, що характеризують успішність та рівень знань здобувача вищої освіти.

Система оцінювання проходження навчальної практики за шкалою ECTS

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
		іспит	Залік
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
75-81	C	Задовільно	
64-74	D		
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання	
1-34	F	Незадовільно (незараховано) з обов'язковим повторним вивченням	

7. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИКИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Після закінчення терміну навчально-професійної практики зі спеціальності здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми практики у визначені терміни.

Захист звіту проводиться із урахуванням графіку навчального процесу. За результатами перевірки звіту та результатів захисту звіту проходження навчально-професійної практики зі спеціальності виставляється залік.

Здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики без поважної причини, отримує оцінку «незадовільно», що вважається як академічна заборгованість.

Якщо програма практики не виконана з поважної причини, здобувач вищої освіти подає заяву на ім'я ректора з проханням перенести термін практики та додає підтверджуючі документи. Про перенесення терміну проходження практики видається наказ ректора, в якому встановлюється новий термін проходження практики.

Питання про підсумки навчальної практики обговорюються на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та страхування та на вченій раді факультету.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. «Про інвестиційну діяльність»: Закон України від 18.09.1991 р. №1560 XII. URL://zakon.rada.- gov.ua/laws/show/1560-12/ed20100723.
2. Методичні рекомендації по складанню програм практики студентів вищих навчальних закладів України. [Електронний ресурс]. – URL: http://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/1619.ukr.html
3. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, Наказ МОУ №93 від 08.04.1993. [Електронний ресурс]. – URL: http://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/1619.ukr.html
4. Положення про організацію освітнього процесу в БНАУ. [Електронний ресурс]. – URL: http://https://education.btsau.edu.ua/sites/default/files/DOC/polog_organiz_osvit_procesu_2021.pdf
5. Дука А.П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування: Навчальний посібник [для студ. вищ. навн. закл.] / А. П. Дука. К.: Каравела, 2012. 432 с.
6. Боярко І.М., Гриценко Л.Л. Інвестиційний аналіз: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 400 с.
7. Луців Б.Л., Кравчук І.С., Сас Б.Б. Інвестування: Підручник. Тернопіль: Економічна думка, 2014. – 544 с
8. Скрипник Г.О. Інвестування. Посібник. 2-ге вид. доп. і перероб. – К.: ЦП «Компринт», 2018. 350 с.
9. Гриценко Л, Боярко І. Інвестиційний аналіз: Центр навчальної літератури, 2019, 400 с.
10. Мойсеєнко І., Ревак І., Миськів Г., Чапляк Н. Інвестиційний аналіз : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 276 с.
11. Майорова Т. В. Проектне фінансування : підручник / Т. В. Майорова, О. О. Ляхова та ін.; за заг. та наук. ред. проф., д.е.н. Т. В. Майорової. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2017. 434 с.
12. Лактіонова О. А. Проектне фінансування : навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. Вінниця, 2018. 216 с.

Допоміжна література

1. Varchenko O.M. ans at. Methodical approaches to the assessment of the reproduction of the agricultural enterprises material and technical base / O. Varchenko, N. Svynous, D.Kachan // Економіка та управління АПК. – 2020. – № 1. – С. 47-55.

2. Varchenko O.M. ans at. Capital Investments into Fertility Increase of Agricultural Lands in The Conditions of Transformation Processes in Land Relations in Ukraine // Proceedings of the 35th International Business Information Management Association (IBIMA), ISBN: 978-0-9998551-4-0, 1-12 April 2020, Seville, Spain, p. 8636-8646

3. Kurowski L, Sussman D. Investment Project Design: A Guide to Financial and Economic Analysis with Constraints. 29 November 2011. DOI:10.1002/9781118267103

4. Fabozzi F. J. Financial Modeling and Investment Management / S. M. Focardi, F. J. Fabozzi. – New Jersey, Hoboken : John Wiley & Sons, 2004. – 778 p.

Інтернет-ресурси

1. Бюджетний кодекс України зі змінами та доповненнями. Електронний ресурс: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20150920#Text>

2. Господарський кодекс України зі змінами та доповненнями. Електронний ресурс: Режим доступу: <https://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/gna1132-436-iv.html>

3. Податковий кодекс України зі змінами та доповненнями. Електронний ресурс: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

4. Сайт казначейської служби України: <https://www.treasury.gov.ua/ua>

5. Сайт Державної фіскальної служби: <http://sfs.gov.ua/>

6. Сайт Національного банку України: <https://bank.gov.ua/>

7. Green Finance Platform: Access mode: <https://www.greenfinanceplatform.org/>

8. Сайт Міністерства фінансів України: <https://www.mof.gov.ua/uk>

ДОДАТКИ

Зразок оформлення титульного аркуша звіту

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ЗВІТ

про проходження навчально-професійної практики зі спеціальності
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

здобувача вищої освіти _____
(прізвище, ім'я, по-батькові)

_____ курсу _____ групи

Строки проходження практики _____

Керівник від університету _____
(посада, прізвище, ім'я, по батькові, підпис)

Допускається до захисту « _____ » _____ 20 ____ р.

Захищено з оцінкою: національна шкала _____

кількість балів: _____ оцінка: ECTS _____

Дата захисту « _____ » _____ 20 ____ р.

Члени комісії: _____

Біла Церква
20 ____

Вихідні дані для практичного завдання

(Варіант обирається студентом за номером по списку)

З метою нарощення валового збору зернових на ___% (табл.1) підприємство планує придбати додаткову одиницю нової сільськогосподарської техніки вартістю _____ дол. США (табл. 2). Використання такої техніки дозволить господарству збільшити вихід продукції рослинництва з 1 га посівної площі.

Для нарахування амортизації на техніку терміном експлуатації 7 і більше років використовується метод прискореного зменшення залишкової вартості, норми для якого подані в табл. 3.

Ціна перераховується у гривні з урахуванням поточного курсу гривні до долара на дату виконання практичного завдання. При цьому ситуація розглядається у розрізі трьох варіантів подій: за умови стабільного стану економіки, за умов піднесення економіки та спаду (табл. 4).

Для купівлі планується залучити кредитні ресурси на суму вартості техніки. Передбачається, що погашення кредиту буде здійснюватися рівними виплатами в рахунок основного боргу. Нарахування процентів здійснюється наприкінці фінансового року. Умови надання кредиту представлені у табл. 5.

Відомо, що валовий збір за умовою завдання за існуючих технологій в середньому по господарству становить _____ тонн (табл. 1). При цьому підприємство залишає для задоволення внутрішньогосподарських потреб ___% вирощеної продукції (табл. 6). Матеріальні витрати на вирощування основних сільськогосподарських культур (без амортизації) представлені у табл. 7.

При розрахунку чистого грошового потоку до чистого прибутку додають амортизаційні відрахування. Для сільськогосподарської техніки, термін використання якої менше 7 років використовується прямолінійний метод нарахування амортизації, за яким середньорічна величина амортизаційних відрахувань розраховується за формулою:

$$A = (\text{первісна вартість} - \text{залишкова вартість}) / \text{термін корисного використання об'єкта основних засобів}$$

1. **Оцінити** інвестиційну привабливість об'єкту дослідження з врахуванням інвестиційного клімату країни та привабливості безпосередньо галузі сільськогосподарського виробництва.

2. **Розрахувати** чистий грошовий потік у результаті уведення в експлуатацію нової техніки по роках та за весь термін освоєння інвестицій з врахуванням фактору дисконтування. Припускається, що очікувана норма прибутку від реалізації проекту співпадає з кредитною ставкою, зазначеною у табл. 6 (у розрізі варіантів).

3. **Проаналізувати** ефективність інвестиційного проекту на основі розрахунку наступних показників: чиста теперішня вартість проекту, рівень прибутковості, внутрішня норма рентабельності проекту, звичайний та

дисконтований термін окупності проекту. Оскільки підприємство є невід'ємною частиною динамічного зовнішнього середовища, то розрахунки необхідно здійснити у розрізі трьох варіантів розвитку подій: стабільна ситуація (реалістичний прогноз), піднесення економіки (оптимістичний прогноз), спад економіки (песимістичний прогноз).

Обґрунтувати рішення щодо доцільності здійснення такої інвестиції.

Таблиця 1

Планове нарощення валового збору зернових по господарству

Варіант	Культура	Валовий збір, т	Процент збільшення, %
0	Пшениця	1450	10
1	Ячмінь	880	10,1
2	Кукурудза на зерно	750	10,2
3	Соняшник	424	10,3
4	Пшениця	1450	10,4
5	Пшениця	1420	10,5
6	Ячмінь	877	10,6
7	Кукурудза на зерно	774	10,7
8	Соняшник	435	10,8
9	Ячмінь	882	10,9
10	Ячмінь	879	11
11	Кукурудза на зерно	772	11,1
12	Кукурудза на зерно	789	11,2
13	Пшениця	1425	11,3
14	Ячмінь	875	11,4
15	Кукурудза на зерно	873	11,5
16	Соняшник	437	11,6
17	Пшениця	1410	11,7
18	Ячмінь	894	11,8
19	Пшениця	1418	11,9
20	Кукурудза на зерно	870	12
21	Пшениця	1430	12,1
22	Пшениця	1426	12,2
23	Ячмінь	896	12,3
24	Соняшник	444	12,4
25	Кукурудза на зерно	771	12,5

Таблиця 2

Характеристика сільськогосподарської техніки

Варіант	Марка техніки	Первісна вартість (станом на 01.01.2021 р.), \$	Термін експлуатації, років
0	Комбайн Case IH 2388	155 000	10
1	Комбайн John Deere 9660	100 000	11
2	Комбайн New Holland TR99	104 000	12
3	Комбайн Case IH 2377	107 500	11
4	Трактор John Deere 8400 T	150 000	10
5	Трактор Case IH 9390	148 000	11
6	Комбайн New Holland TR97	105 000	11
7	Трактор Case IH MX200	109 900	12
8	Комбайн Amadas 2105	111 000	11
9	Жатка John Deere 1293	103 500	10
10	Трактор New Holland TM175	106 500	12
11	Комбайн New Holland TR98	108 000	11
12	Трактор John Deere 9400	109 000	10
13	Комбайн Case IH 2366	145 000	10
14	Трактор New Holland TS125A	104 500	12
15	Жатка John Deere 1300	106 700	11
16	Комбайн New Holland TR99	107 100	11
17	Трактор Caterpillar 55	144 500	11
18	Комбайн John Deere 9500	107 400	11
19	Трактор New Holland 9482	144 900	10
20	Трактор Case IH MX210	115 000	11
21	Жатка John Deere 1290	121 900	6
22	Комбайн Case IH 2166	148 000	10
23	Трактор Case IH MX230	109 900	10
24	Комбайн Case IH 2366	117 500	11
25	Жатка John Deere 1220	115 600	10

Таблиця 3

Норми амортизації згідно методу прискореного зменшення амортизаційних відрахувань

Рік експлуатації обладнання	Норма амортизації, %
1	15,0
2	30,0
3	20,0
4	15,0
5	10,0
6	5,0

Середні ціни реалізації станом на 01.01.2021 р.

Варіант	Вид товарної продукції	Ціна при стабільній кон'юнктурі, грн.	Відсоток зменшення ціни за умов спаду кон'юнктури, %	Відсоток збільшення ціни за умов піднесення кон'юнктури, %
0	Пшениця	1077	19,0	9,0
1	Ячмінь	920	19,1	9,1
2	Кукурудза на зерно	1115	19,2	9,2
3	Соняшник	2150	19,3	9,3
4	Пшениця	1077	19,4	9,4
5	Пшениця	1077	19,5	9,5
6	Ячмінь	920	19,6	9,6
7	Кукурудза на зерно	1115	19,7	9,7
8	Соняшник	2150	19,8	9,8
9	Ячмінь	920	19,9	9,9
10	Ячмінь	920	20,0	10,0
11	Кукурудза на зерно	1115	20,1	10,1
12	Кукурудза на зерно	1115	20,2	10,2
13	Пшениця	1077	20,3	10,3
14	Ячмінь	920	20,4	10,4
15	Кукурудза на зерно	1115	20,5	10,5
16	Соняшник	2150	20,6	10,6
17	Пшениця	1077	20,7	10,7
18	Ячмінь	920	20,8	10,8
19	Пшениця	1077	20,9	10,9
20	Кукурудза на зерно	1115	21,0	11,0
21	Пшениця	1077	21,1	11,1
22	Пшениця	1077	21,2	11,2
23	Ячмінь	920	21,3	11,3
24	Соняшник	2150	21,4	11,4
25	Кукурудза на зерно	1115	21,5	11,5

Таблиця 5

Умови надання кредиту на сільськогосподарську техніку

Варіант	Процентна ставка, у %	Термін надання кредиту, у роках
0	21,0	5
1	20,9	6
2	20,8	5
3	20,7	5
4	20,6	7
5	20,5	7
6	20,4	6
7	20,3	6
8	20,2	5
9	20,1	6
10	20,0	7
11	19,9	6
12	19,8	6
13	19,7	8
14	19,6	7
15	19,5	6
16	19,4	5
17	19,3	7
18	19,2	6
19	19,1	7
20	19,0	6
21	18,9	4
22	18,8	8
23	18,7	6
24	18,6	5
25	18,5	6

Таблиця 6

**Частка вирощеної продукції,
що залишається для задоволення внутрішніх потреб господарства, %**

№ варіантів	0,5,10,15, 20,25	1,6,11, 16,21	2,7,12, 17,22	3,8,13, 18,23	4,9,14 19,24
Частка продукції, що залишається для внутрішніх потреб господарства	25 %	24 %	26 %	25,5 %	24,7 %

**Матеріальні витрати на вирощування основних
сільськогосподарських культур, у % до вартості виробленої продукції**

Варіант	Найменування продукції	Матеріальні витрати, %
0	Пшениця	52
1	Ячмінь	40
2	Кукурудза на зерно	42
3	Соняшник	45
4	Пшениця	52
5	Пшениця	52
6	Ячмінь	40
7	Кукурудза на зерно	42
8	Соняшник	45
9	Ячмінь	40
10	Ячмінь	40
11	Кукурудза на зерно	42
12	Кукурудза на зерно	42
13	Пшениця	52
14	Ячмінь	40
15	Кукурудза на зерно	42
16	Соняшник	45
17	Пшениця	52
18	Ячмінь	40
19	Пшениця	52
20	Кукурудза на зерно	42
21	Пшениця	52
22	Пшениця	52
23	Ячмінь	40
24	Соняшник	45
25	Кукурудза на зерно	42

Методичні рекомендації для виконання другого розділу.

Грошовий потік являє собою суму виручки від реалізації та амортизаційних відрахувань. Чистий прибуток являє собою різницю між виручкою від реалізації та сукупними витратами. Валовий збір озимої пшениці за умовою завдання за існуючих технологій в середньому по господарству становить 1450 тонн (таблиця .., варіант 0). Підприємство планує збільшити валовий збір на 10%, тобто отримати наступного року близько 1595 тонн зерна озимої пшениці:

$$\text{Валовий збір} = 1\,450 * 1,1 = 1\,595 \text{ тонн}$$

Відомо, що підприємство залишає для задоволення внутрішніх потреб 25 % виробленої продукції. Отже, обсяги продажу зерна пшениці становитимуть:

$$\text{Обсяг продажу} = 1\,595 * 0,75 = 1\,196,25 \text{ тонн}$$

Оскільки середня реалізаційна ціна 1 тонни пшениці у 2009/2010 маркетинговому році при стабільній кон'юнктурі визначається на рівні 1 077 грн, то надходження виручки від реалізації зерна складе:

$$\text{Виручка} = 1\,196,25 * 1077 = 1288361,25 \text{ грн}$$

Для розрахунку чистого грошового потоку, що генерується проектом, необхідно визначити величину поточних витрат. Так, для досліджуваного підприємства поточні витрати на вирощування заданого обсягу озимої пшениці становлять 63 % від вартості продукції, а в грошовому еквіваленті:

$$\text{Поточні витрати} = 1288361,25 * 0,52 = 669947,85 \text{ грн}$$

Тоді валовий прибуток становить:

$$\text{Валовий прибуток} = \text{Виручка} - \text{Поточні витрати} = 1288361,25 - 669947,85 = 618413,40 \text{ грн}$$

Прогноз грошових потоків від виробничої діяльності на термін експлуатації техніки за реальною оцінкою наводиться в табл. 3.4.

В період спаду кон'юнктури цін на зернові на 19% ціна 1 тони зерна озимої пшениці становить:

$$C_{1т} = 1077 * 0,81 = 827,37 \text{ грн}$$

Тоді:

$$\text{Виручка} = 1\,196,25 * 827,37 = 1\,043\,572,61 \text{ грн}$$

$$\text{Поточні витрати} = 1\,043\,572,61 * 0,52 = 542\,657,76 \text{ грн}$$

$$\text{Валовий прибуток} = 1\,043\,572,61 - 542\,657,76 = 500\,914,85 \text{ грн}$$

Прогноз грошових потоків від виробничої діяльності на термін експлуатації техніки за песимістичною оцінкою наводиться в табл. 3.5

В період підйому кон'юнктури цін на зернові на 9% ціна 1 тони зерна озимої пшениці становить:

$$C_{1т} = 1077 * 1,09 = 1\,173,93 \text{ грн}$$

Тоді:

$$\text{Виручка} = 1\,196,25 * 1\,173,93 = 1\,404\,313,8 \text{ грн}$$

$$\text{Поточні витрати} = 1\,404\,313,8 * 0,52 = 730\,243,16 \text{ грн}$$

$$\text{Валовий прибуток} = 1\,404\,313,8 - 730\,243,16 = 674\,070,61 \text{ грн}$$

Прогноз грошових потоків від виробничої діяльності на термін експлуатації техніки за оптимістичною оцінкою наводиться в табл. 3.6

З метою збільшення валового збору зернових на 10% підприємство планує придбати додатково комбайн Case IH 2388 вартістю 1 240 000 грн (\$155 000 * 8,00). Ціна на сільськогосподарську техніку задана в доларах США. Необхідно перевести ціну з урахуванням поточного курсу гривні до долара на дату виконання практичного завдання (таблиця 2, завдання 0).

Для купівлі буде використаний кредит на суму вартості техніки. Передбачається, що погашення кредиту буде здійснюватися рівними виплатами в рахунок основного боргу. У такому випадку розмір платежів по основному боргу дорівнюватиме:

$$R_1 = R_2 = \dots = R_i = \frac{D}{t}, \quad (1)$$

де $R_1 = R_2 = R_i$ – розмір виплат в рахунок основного боргу;

D – загальна сума боргу;

n – термін надання кредиту.

Залишок основного боргу на початок кожного розрахункового періоду визначається зі співвідношення:

$$D_{i+1} = D_i - R_i, \quad (2)$$

де D_i – залишок основного боргу;

i – номер розрахункового періоду.

Розмір процентного платежу в кожному розрахунковому періоді розраховується наступним чином:

$$I = D_i * k, \quad (3)$$

де I – процентний платіж;

D_i – сума боргу в розрахунковому періоді;

k – процентна ставка по кредиту.

Загальні витрати по обслуговуванню боргу в кожному розрахунковому періоді дорівнюють:

$$Y_i = R_i + I_i, \quad (4)$$

де Y_i – загальні витрати по обслуговуванню боргу;

R_i – розмір виплати в рахунок основного боргу;

I_i – розмір процентного платежу.

Вартість оформленого кредиту в таблиці відображаємо як залишок основного боргу на початок першого року. Згідно даних 0-го варіанту розмір щорічної виплати з погашення кредиту буде дорівнювати

$$R_1 = R_2 = \dots = R_i = 1\,240\,000/5 = 248\,000 \text{ грн протягом 5 років.}$$

Процентний платіж відповідно до формули (3) для першого року розраховується добутком вартості залишку основного боргу та процентної ставки :

$$I_1 = 1\,240\,000 * 0,21 = 260\,400 \text{ грн}$$

Загальні витрати по обслуговуванню кредиту враховують вартість щорічної виплати основного боргу та процентних платежів:

$$Y_1 = R_1 + I_1 = 248\,000 + 260\,400 = 508\,400 \text{ грн}$$

Для розрахунку залишку основного боргу другого року віднімаємо від залишку першого періоду величину виплати основного боргу першого періоду:

$$D_2 = 1\,240\,000 - 248\,000 = 992\,000 \text{ грн}$$

Відповідно, у другому році процентний платіж буде нараховуватись уже на суму 992 000 грн. Аналогічні розрахунки виконуються для кожного періоду протягом п'яти років, передбачених кредитною угодою.

Результати погашення кредитної заборгованості відображаються в плані погашення боргу (таблиця 3.3)

Таблиця ...

План погашення боргу

Роки	Щорічна виплата в рахунок основного боргу (R_i)	Процентний платіж (I_i)	Витрати по обслуговуванню кредиту (Y_i)	Залишок основного боргу на початок періоду (D_i)
1	248000,00	260400,00	508400,00	1240000,00
2	248000,00	208320,00	456320,00	992000,00
3	248000,00	156240,00	404240,00	744000,00
4	248000,00	104160,00	352160,00	496000,00
5	248000,00	52080,00	300080,00	248000,00
Σ	1240000,00	781200,00	2021200,00	-

Розрахунок чистого грошового потоку за реалістичною оцінкою

№ рядка	Показник	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік	6 рік	7 рік	8 рік	9 рік	10 рік
1	Виручка	1288361,25	1288361,25	1288361,25	1288361,25	1288361,25	1288361,25	1288361,25	1288361,25	1288361,25	1288361,25
2	Поточні витрати	669947,85	669947,85	669947,85	669947,85	669947,85	669947,85	669947,85	669947,85	669947,85	669947,85
3	Валовий прибуток (р.1 – р.2)	618413,4	618413,4	618413,4	618413,4	618413,4	618413,4	618413,4	618413,4	618413,4	618413,4
4	Амортизаційні відрахування	186000	372000	248000	186000	124000	62000	62000			
5	Загальні витрати по обслуговуванню кредиту	508400,00	456320,00	404240,00	352160,00	300080,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
6	Чистий прибуток (р.3 – р.4 – р.5)	-75986,60	-209906,60	-33826,60	80253,40	194333,40	556413,40	556413,40	618413,40	618413,40	618413,40
7	Чистий грошовий потік (р.6 + р.4)	110013,40	162093,40	214173,40	266253,40	318333,40	618413,40	618413,40	618413,40	618413,40	618413,40

Розрахунок чистого грошового потоку за песимістичною оцінкою

№ рядка	Показник	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік	6 рік	7 рік	8 рік	9 рік	10 рік
1	Виручка	1043572,61	1043572,61	1043572,61	1043572,61	1043572,61	1043572,61	1043572,61	1043572,61	1043572,61	1043572,61
2	Поточні витрати	542657,75	542657,75	542657,75	542657,75	542657,75	542657,75	542657,75	542657,75	542657,75	542657,75
3	Валовий прибуток (р.1 – р.2)	500914,85	500914,85	500914,85	500914,85	500914,85	500914,85	500914,85	500914,85	500914,85	500914,85
4	Амортизаційні відрахування	186000	372000	248000	186000	124000	62000	62000			
5	Загальні витрати по обслуговуванню кредиту	508400,00	456320,00	404240,00	352160,00	300080,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
6	Чистий прибуток (р.3 – р.4 – р.5)	-193485,15	-327405,15	-151325,15	-37245,15	76834,85	438914,85	438914,85	500914,85	500914,85	500914,85
7	Чистий грошовий потік (р.6 + р.4)	-7485,15	44594,85	96674,85	148754,85	200834,85	500914,85	500914,85	500914,85	500914,85	500914,85

Розрахунок чистого грошового потоку за оптимістичною оцінкою

№ рядка	Показник	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік	6 рік	7 рік	8 рік	9 рік	10 рік
1	Виручка	1365574,07	1365574,073	1365574,07	1365574,07	1365574,073	1365574,073	1365574,073	1365574,073	1365574,073	1365574,073
2	Поточні витрати	587196,85	587196,85	587196,85	587196,85	587196,85	587196,85	587196,85	587196,85	587196,85	587196,85
3	Валовий прибуток (р.1 – р.2)	778377,22	778377,22	778377,22	778377,22	778377,22	778377,22	778377,22	778377,22	778377,22	778377,22
4	Амортизаційні відрахування	186000	372000	248000	186000	124000	62000	62000			
5	Загальні витрати по обслуговуванню кредиту	508400,00	456320,00	404240,00	352160,00	300080,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
6	Чистий прибуток (р.3 – р.4 – р.5)	83977,22	-49942,78	126137,22	240217,22	354297,22	716377,22	716377,22	778377,22	778377,22	778377,22
7	Чистий грошовий потік (р.6 + р.4)	269977,22	322057,22	374137,22	426217,22	478297,22	778377,22	778377,22	778377,22	778377,22	778377,22

Доцільність реалізації даного інвестиційного проекту проаналізуємо за показниками чистої приведеної вартості (NPV), індексу рентабельності (PI), внутрішньої норми прибутковості (IRR), періоду окупності (PBP, DBP).

Насамперед, проаналізуємо ефективність інвестиційного проекту за критерієм NPV. Перше значення NPV розрахуємо з використання процентної ставки по кредиту $k_1 = 21\%$.

Таблиця ...

Розрахунок NPV_1 при застосуванні процентної ставки $k_1 = 21\%$

Роки	Інвестиції	Грошовий потік, CF _g	Коефіцієнт дисконтування (21%)	Приведені надходження, PV _g
0	1240000		1	
1		110013,4	0,826	90920,1653
2		162093,4	0,683	110711,973
3		214173,4	0,564	120895,301
4		266253,4	0,467	124209,176
5		318333,4	0,386	122731,306
6		618413,4	0,319	197045,567
7		618413,4	0,263	162847,576
8		618413,4	0,218	134584,774
9		618413,4	0,18	111227,086
10		618413,4	0,149	91923,2114
Σ	1240000	4162934	X	1267096,14

* Коефіцієнт дисконтування розрахований за формулою: $K_d = 1/(1 + k)^n$, де K_d – коефіцієнт дисконтування, k – дійсна процентна ставка, n – порядковий номер періоду.

$$NPV(k_1) = \Sigma PV_g - Invest = 1\,267\,096,14 - 1\,240\,000 = 27\,096,14 \text{ грн.}$$

Отриманий показник чистої приведеної вартості більше нуля, отже інвестиційний проект є доцільним. Прийнятність проекту також підтверджує індекс рентабельності, який дорівнює $PI = \frac{\Sigma PV_g}{I_0} = 1\,267\,096,14 : 1\,240\,000 = 1,02$. Отже, при ставці дисконтування $K_d = 21\%$ проект є прибутковим. Необхідно розрахувати мінімальну дохідність – таку процентну ставку, при використанні якої проект не матиме ні прибутку, ні збитку, тобто його

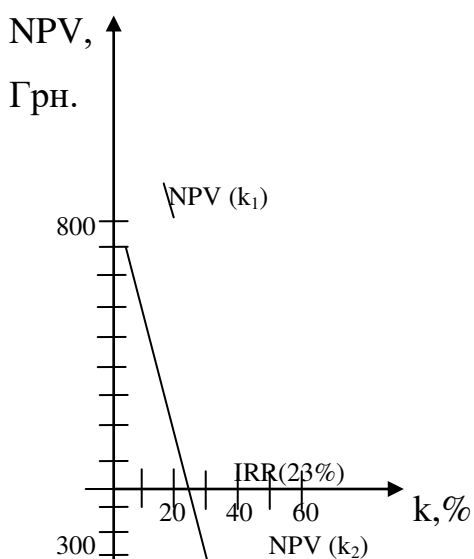
внутрішню норму рентабельності (IRR). Для цього потрібно збільшити процентну ставку та розрахувати по ній NPV_2 (таблиця ..).

Таблиця ...

Розрахунок NPV_2 при застосуванні процентної ставки $k_2 = 24\%$

Роки	Інвестиції	Грошовий потік, CF _g	Коефіцієнт дисконтування (52%)	Приведені надходження, PV _g
0	1240000		1	
1		110013,4	0,806	88720,48
2		162093,4	0,65	105419,75
3		214173,4	0,524	112331,22
4		266253,4	0,423	112618,16
5		318333,4	0,341	108585,99
6		618413,4	0,275	170117,42
7		618413,4	0,222	137191,47
8		618413,4	0,179	110638,28
9		618413,4	0,144	89224,42
10		618413,4	0,116	71955,18
Σ	1 240 000	4162934	X	1106802,35

$NPV(k_2) = \Sigma PV_g - Invest = 1\ 106\ 802,35 - 1\ 240\ 000 = (-133\ 197,65)$ грн. Залежність $NPV(k_1)$ та $NPV(k_2)$ відобразимо графічно (рис. 1)

На графіку зображені точки $NPV(k_1) = (21, 27\ 096,14)$ та $NPV(k_2) = (24, -133\ 197,65)$.

Рис. 1. Графічне відображення внутрішньої норми рентабельності

Через дві точки необхідно провести пряму. Точка перетину прямої з віссю X характеризує показник внутрішньої норми рентабельності проекту, який згідно графіку приблизно дорівнює приблизно 22%.

$$k = k_1 + \frac{NPV(k_1)}{NPV(k_1) - NPV(k_2)} * (k_2 - k_1)$$

Отже,

$$k = IRR = 0,21 + [27\ 096,14 / (27\ 096,14 + 133\ 197,65)] * (0,24 - 0,21) = 0,22 \text{ або } 22\%.$$

Для остаточного висновку про доцільність реалізації інвестиційного проекту необхідно розрахувати простий та дисконтований періоди окупності інвестицій, враховуючи, що інвестори не зацікавлені реалізовувати проект, тривалість якого перевищуватиме термін кредитної угоди на придбання сільськогосподарської техніки, тобто 5 років.

Таблиця ...

Розрахунок простого та дисконтованого терміну окупності інвестиційного проекту

Роки	Початкові інвестиції	Грошовий потік	Накопичені надходження	Коефіцієнт дисконтування	Приведені інвестиції	Приведені надходження	Приведені накопичені надходження
1	2	3	4	5	6	7	8
0	1 240 000	-	-	1	1 240 000	-	-
1	-	110013,40	110013,40	0,826	-	90920,17	90920,17
2	-	162093,40	272106,80	0,683	-	110711,97	201632,14
3	-	214173,40	486280,20	0,564	-	120895,30	322527,44
4	-	266253,40	752533,60	0,467	-	124209,18	446736,62
5	-	318333,40	1070867,00	0,386	-	122731,31	569467,92
6	-	618413,40	1689280,40	0,318	-	197045,57	766513,49
7	-	618413,40		0,263	-	162847,58	929361,07
8	-	618413,40		0,217	-	134584,77	1063945,84
9	-	618413,40		0,179	-	111227,09	1175172,92
10	-	618413,40		0,149	-	91923,21	1267096,14
Σ	1 240 000			X	1 240 000		

У більшості випадків термін окупності не дорівнює цілому числу років. Тому необхідно розрахувати цілу кількість років повної окупності та за

період, менший за нього. Згідно розрахунків інвестиційний проект повністю окупиться в четвертому році (к. 4, р. 4). Часова точка, в якій надходження повністю покривають інвестиційні витрати, як бачимо, знаходиться між третім та четвертим роком. Отже, на погашення інвестиційних витрат по проекту повністю піде три роки та більша частина четвертого. Цей період визначаємо наступним чином : від початкових інвестицій віднімаємо ту частину, котра погашена надходженням коштів протягом трьох років. Частина інвестицій, що залишилась, погашатиметься за рахунок позитивного грошового потоку наступного року:

$$PBP = 5 + [(1\,240\,000 - 1\,070\,867,00) : 618\,413,40] = 5,27 \text{ років, тобто } 3 \text{ роки } 100 \text{ днів } (5 + 0,27 * 365).$$

При розрахунку дисконтованого періоду окупності проекту беззбитковість досягається вкінці девятого року:

$$DBP = 9 + [(1\,240\,000 - 1\,175\,172,92) : 919\,23,21] = 9,71 \text{ років, тобто } 8 \text{ років і } 257 \text{ днів.}$$

Аналогічні розрахунки необхідно провести для песимістичної та оптимістичної оцінок реалізації інвестиційного проекту.

**Методичні рекомендації
до проходження навчально-професійної практики зі
спеціальності для здобувачів 3 курсу першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»**

**Укладачі: Варченко О.М.,
Артімонова І.В.,
Драган О.О.,
Герасименко І.О.,
Зубченко В.В.,
Ткаченко К.В.,
Крисанов Д.Ф.**